

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΘΕΜΑ: Ίδρυση Εθνικής Επιτροπής για τα δικαιώματα του ανθρώπου

I. Αναγκαιότητα ενός συμβουλευτικού οργάνου

1. Αποτελεί κοινή πεποίθηση, ότι η αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου συνιστά βασική παράμετρο του ευρωπαϊκού προσανατολισμού της χώρας και της εξωτερικής μας πολιτικής.

2. Ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων καλύπτουν ένα ευρύτατο φάσμα στις σχέσεις κράτους-πολίτη και υπάγονται στην αρμοδιότητα περισσότερων Υπουργείων. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής: Υπουργείο Δικαιοσύνης (σύστημα απονομής της δικαιοσύνης, σωφρονιστικό σύστημα, συνθήκες κράτησης στις φυλακές), Υπουργείο Δημόσιας Τάξης (θέματα αλλοδαπών και προσφύγων, συνθήκες κράτησης στα κρατητήρια της αστυνομίας, σχέσεις πολιτών με τις αστυνομικές αρχές), Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (θρησκευτική ελευθερία, θρησκευτικές μειονότητες), Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς (εκστρατεία κατά του ρατσισμού και της ξενοφοβίας), Υπουργείο Εργασίας, Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (κοινωνικά δικαιώματα, συνδικαλιστικές ελευθερίες), Γενική Γραμματεία Ισότητας (ισότητα των φύλων), Υπουργείο Εξωτερικών (εκπροσώπηση της χώρας στα διεθνή όργανα, μειονοτικά προβλήματα).

3. Τους τελευταίους μήνες, η Ελλάδα έχει δεχθεί έντονη κριτική από το Συμβούλιο της Ευρώπης, τον ΟΑΣΕ, τον ΟΗΕ αλλά και από σημαντικούς μη κυβερνητικούς οργανισμούς που επηρεάζουν καθοριστικά τα διεθνή fora. Η κριτική αυτή αφορά ιδίως ζητήματα θρησκευτικής ελευθερίας, τις συνθήκες κράτησης στις φυλακές και τα κρατητήρια καθώς και το καθεστώς των μειονοτήτων. Εξάλλου, παρατηρούνται ανησυχητικές ξενοφοβικές τάσεις με αρνητικό κοινωνικό αντίκτυπο.

4. Ο συντονισμός των αρμοδίων Υπουργείων στα παραπάνω ζητήματα είναι, τις περισσότερες φορές, ελλιπής, οι δε εκθέσεις της Ελλάδας στα διεθνή όργανα είναι συνήθως συμβατικές ή ανεπαρκείς. Το Υπουργείο Εξωτερικών καταβάλλει βέβαια προσπάθειες, με τις δυνάμεις που διαθέτει, να “εξωραΐσει” την εικόνα της χώρας στο εξωτερικό - χωρίς να έχει πάντοτε την απαιτούμενη ενημέρωση - είναι δε κατά κανόνα αναρμόδιο να παρέμβει στην ουσία των προβλημάτων. Τέλος, στις διεθνείς διαπραγματεύσεις για την επεξεργασία και υιοθέτηση συμβατικών κειμένων, διακηρύξεων και ψηφισμάτων σε θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου η Ελλάδα εμφανίζεται συχνά χωρίς θέσεις, περιοριζόμενη να ακολουθεί τους κοινοτικούς εταίρους.

5. Μία συγκροτημένη πολιτική ανθρωπίνων δικαιωμάτων προϋποθέτει συντονισμένες ενέργειες των αρμοδίων κρατικών φορέων, συνεχή ροή πληροφοριών, επεξεργασία τους και συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών, όπως αυτή εκφράζεται διαμέσου των μη κυβερνητικών οργανώσεων.

6. Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου μπορεί να αποτελέσει το κατάλληλο όργανο προώθησης μίας σύγχρονης πολιτικής και να λειτουργήσει ως διάυλος επικοινωνίας αφενός μεταξύ των αρμοδίων Υπουργείων και αφετέρου μεταξύ αυτών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Αντίστοιχα συμβουλευτικά όργανα έχουν καθιερωθεί σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Η Γαλλία ήταν το πρώτο κράτος στην Ευρώπη που καθιέρωσε το 1947 ανάλογο θεσμό, με την ίδρυση της “Commission Nationale Consultative des Droits de l’ Homme” η οποία υπαγόταν απ’ ευθείας στον Πρωθυπουργό. Σήμερα, οι μόνες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν διαθέτουν παρόμοιο θεσμό είναι η Ελλάδα και το Λουξεμβούργο. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, εκτός των εν λόγω δεκατριών κρατών της Ένωσης, ανάλογα όργανα υφίστανται και σε άλλα εννέα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

7. Η ίδρυση μίας Εθνικής Επιτροπής θα επιτρέψει επίσης να πρωτοστατήσει η χώρα μας στη δημιουργία ενός δικτύου ανάλογων θεσμών στα Βαλκανικά κράτη. Η προοπτική

αυτή εναρμονίζεται με την προγραμματιζόμενη συμβολή της στην ενίσχυση των θεσμών του κράτους δικαίου στα Βαλκάνια.

II. Μορφή του προτεινόμενου οργάνου

8. Οι βασικές αρχές για τη λειτουργία των συμβουλευτικών επιτροπών, όπως διαγράφονται στη διεθνή πρακτική, είναι η συλλογική σύνθεση, η ανεξαρτησία και η πολλαπλότητα των απόψεων που εκφράζονται σ' αυτές, ώστε να εξασφαλίζεται ευρύτερη κοινωνική συναίνεση γύρω από συναφή ζητήματα.

9. Η σύνθεση της Εθνικής Επιτροπής καθώς και οι εγγυήσεις ανεξαρτησίας και πολλαπλότητας πρέπει να εξασφαλίζονται διαμέσου της συμμετοχής σ' αυτήν εκπροσώπων των άμεσα ενδιαφερομένων κοινωνικών οργανώσεων, εκπροσώπων μη κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή των δικαιωμάτων του ανθρώπου, καθώς και δικαστών, πανεπιστημιακών και προσώπων που διακρίνονται για τις εξειδικευμένες γνώσεις τους. Τα μέλη της Επιτροπής δεν πρέπει να ξεπερνούν τα είκοσι.

10. Ο διορισμός των μελών της Εθνικής Επιτροπής θα γίνεται με πράξη της Κυβέρνησης. Οι εκπρόσωποι των αρμοδίων Υπουργείων και τυχόν άλλων δημοσίων αρχών θα συμμετέχουν κατά τη λήψη των αποφάσεων χωρίς δικαίωμα ψήφου.

11. Ο ταχύτερος και απλούστερος τρόπος ίδρυσης της Επιτροπής είναι η έκδοση πράξης του Υπουργικού Συμβουλίου ή απόφαση του Πρωθυπουργού, υπό τον όρο ότι θα υπάρξει η δέουσα εξουσιοδοτική διάταξη νόμου.

12. Η Επιτροπή θα μπορούσε να προσαρτηθεί σε κάποιο από τα Υπουργεία που δραστηριοποιούνται στην περιοχή των δικαιωμάτων του ανθρώπου - και ιδίως στο Υπουργείο Εξωτερικών ή το Υπουργείο Δικαιοσύνης - ή να υπαχθεί απ' ευθείας στον Πρωθυπουργό, όπως συμβαίνει σε αρκετές άλλες χώρες. Η τελευταία λύση φαίνεται η

καταλληλότερη, στο μέτρο που η Επιτροπή θα ασχολείται με θέματα διαφόρων Υπουργείων και αποσκοπεί στην επεξεργασία ενιαίας και συγκροτημένης πολιτικής σε θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η απ' ευθείας υπαγωγή στον Πρωθυπουργό θα ενισχύσει αναμφισβήτητα το κύρος της.

13. Η Εθνική Επιτροπή πρέπει να διαθέτει δικό της επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό, καθώς και πόρους που θα επιτρέπουν την απρόσκοπτη εκπλήρωση της αποστολής της.

14. Οι αρμοδιότητες της Επιτροπής είναι ιδίως:

- Η διατύπωση γνωμοδοτήσεων, συστάσεων, προτάσεων και η υποβολή εκθέσεων σχετικά με την έκδοση των νομοθετικών ή διοικητικών πράξεων που αφορούν, άμεσα ή έμμεσα, την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

- Η σύνταξη ετήσιας έκθεσης για την επικρατούσα κατάσταση στη χώρα - αλλά και εκτός αυτής - στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

- Η διατύπωση προτάσεων, συστάσεων και η εκπόνηση μελετών για τη λήψη των απαραίτητων νομοθετικών, διοικητικών ή άλλων μέτρων που θα συμβάλλουν στην αντιμετώπιση ειδικών προβλημάτων. Η προαγωγή της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε ειδικούς τομείς ή με εξειδικευμένο αντικείμενο μπορεί να ανατίθεται σε υποεπιτροπές.

- Η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης μέσω των μαζικών μέσων ενημέρωσης, του εκπαιδευτικού συστήματος κ.λπ. καθώς και η ενημέρωση των ενδιαφερομένων για θέματα της αρμοδιότητάς της με κάθε πρόσφορο μέσο (κέντρο τεκμηρίωσης, internet κ.λπ.)

- Η συνεργασία με παρεμφερείς θεσμούς άλλων χωρών και με διεθνείς οργανισμούς αρμόδιους σε θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου.
- Η Επιτροπή θα αποφασίζει εάν θα δημοσιοποιεί τα κείμενα τα οποία υιοθετεί στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της.

Αθήνα, 27 Δεκεμβρίου 1996

dis. K4/00P/dikeomata.doc./27.12.96/p.1-5/nr